

ספרניות וספרנים יקרות/ים,

החל מה-1.1.2020 מחלקת קטלוג במרכז הספר והספריות תחל לקטלג לפי כללי הקיטלוג החדשים RDA – Resource Description and Access. בחודשים האחרונים מחלקת קיטלוג בחנה בקפידה את כללי ה-RDA, התייעצה עם מיטב המומחים בארץ, בראשן ד"ר אהבה כהן, ראשת מדור קיטלוג עברי בספרייה הלאומית, וגיבשה נוסח מקוצר וידידותי של הכללים שמתאים לצורכי הספריות הציבוריות.

כללי ה-RDA שיוטמעו ב"קטלוג הספרים הישראלי" נוגעים אך ורק לאופן תיאור המשאב, ואינם דורשים שינוי מבני של רשומת הקיטלוג הקיימת. היינו, אנו נאמץ שינויים ישימים בתוך המערכות הקיטלוגיות השונות שקיימות כיום בשוק. ורסיה זו של ה-RDA זכתה לכינוי "RDA קטן" בחוגים האקדמאיים, והיא משמשת גם בכלל האוניברסיטאות והמכללות בארץ.

אנו בטוחים שתמצאו שבאספקט הזה RDA מביא עימו שחרור נעים והגייוני לנוכח המאה הנוכחית - לא עוד חוקים נוקשים אלא הנחיות שמותרות **שיקול דעת** למקטלג. הנחיות שמטרתן אחת ויחידה - לשפר את הגישה של הלקוח למשאבי הספרייה המגוונים. בעידן בו הקטלוגים פתוחים בפני הקהל הרחב יש חשיבות רבה לתיאור הפריט בשפה השגורה בפי הציבור. לא יעלה על הדעת שאדם מהישוב יקרא המלצה על ספר בעיתון סופ"ש וכשיבקש להזמין דרך הקטלוג האינטרנטי של הספרייה במקום מגוריו יגיע ל"שוקת שבורה" כיוון ששכח לדכא את ה"א הידיעה או לא השתמש בכתיב חסר בכתיבת שם המחבר. כללי ה-RDA מכוונים לבאי הספרייה, למשתמשים שאינם בקיאים ברזי תורת הקיצורים והקידודים שהייתה עד כה נחלתנו הבלעדית.

כללים אלו אינם מבטיחים חופש מבעיות. אחד מהעקרונות המרכזיים של ה-RDA הוא עקרון הייצוג, לפיו יש להעתיק את המידע בדיוק כפי שהוא מופיע במשאב, ללא כל שינוי, קיצור או תיקון. לדוגמה, אם הכותר העיקרי מופיע במשאב עם שגיאת כתיב, נעתיק את המידע לשדה כותר עם הטעות. אם שם מחבר מופיע עם שני יודיים, נזין את שם המחבר לשדה מחבר ראשי בדיוק כשם שהמחבר מעדיף לכתוב את שמו (מחברים חדשים בלבד). ערב רב של כתיבים יכול להיות לרועץ במערכות הקיטלוגיות ולהקשות על דליית המידע, אך עבודה מאומצת שלנו מאחורי הקלעים; יצירת מערכת

משובחת של הפניות וקשרים בין משאבי הספרייה (באחריות הספרייה), ושיקול דעת של המקטלג בהסתמך על משובים מספרני היעץ להם מגע ישיר עם קהל היעד, יבטיחו שרוחות השינוי יהיו משב מרענן ולא סופה הרסנית.

אנו נבחן בחודשים הראשונים את השינויים שבחרנו להטמיע בעין חדה וביקורתית. חודשים אלו הם בבחינת פיילוט, במהלכו אפשר שהנחיות אלו או אחרות יגנזו ואילו אחרות תתווספנה. לצד הנחיות ה-RDA יוטמעו שינויים נוספים ב'קטלוג הספרים הישראלי' שאתם בקשתם. החל מה-1.1.2020 ימופתחו בהדרגתיות ובאופן בסיסי ספרי ילדים ונוער וספרות יפה (שימו לב, בשלב זה לא ימופתחו ספרי פעוטות – ספרי קרטון). אחת ממילות המפתח המרכזיות בספרות יפה תציג את הסוגה הספרותית (ז'אנר), שהיא אמצעי חיפוש פופולרי מאוד בשנים האחרונות. מנגד, בקשות אחרות שהגיעו לפתחנו לאורך השנים, נדחו. אחת הבקשות שחזרה ונשנתה נוגעת ליצירה רבת-כרכים – רשומת קיטלוג נפרדת לכל אחד מן הכרכים. בקשה זו נוגדת את כלל הקיטלוג. יש למצוא מענה טכנולוגי ליצירה רבת-כרכים ברמת תוכנת הספרייה ולא לכפוף את חוקי הקיטלוג.

ביטול יומו השני של כנס מולטידע 2019 דחה במעט את השיח הכל כך מתבקש בינינו. ביום ראשון ה-19.1.20 יערך יום עיון למקטלגי הספריות הציבוריות בספרייה הלאומית ובו נפרט ונסביר את עקרונות ה-RDA, את אופן תיאור המשאב (שדה, שדה...) ואת שנדרש מכם על מנת להחילו על כלל אוספי הספרייה: על הספרות ברוסית, בערבית, על הספרים הקוליים, על תקליטורי המוזיקה, על אוספי המשחקים או הבובות וכיוצא בזה. בימים הקרובים יעלה לאתר המרכז לינק לספר האלקטרוני 'אומנות הקיטלוג' פרק 7, שנכתב ע"י פרופ' אלחנן אדלר וד"ר רחל קדר ובו מידע מפורט של כללי התיאור ב-RDA. לאחר יום העיון תעלה לאתר המרכז טבלת שדות מסודרת ותמציתית שתסביר את רוח השינוי ב"קטלוג הספרים הישראלי". חומרים נוספים שיהיה בהם להאיר ולהסביר יעלו בהמשך.

יום העיון הוא הזדמנות נהדרת למפגש ראשון בלתי אמצעי של המקטלגות והמקטלגים בספריות הציבוריות שעושים עבודתם נאמנה ואחראים על לב ליבה של הספרייה – הקטלוג. מספר המקומות ביום העיון מוגבל, ואם יתעורר צורך ועניין נשתדל לקיים יום עיון נוסף בצפון הארץ. ד"ר אהבה כהן, אני וצוות המחלקה המקצועי שלנו - אנה סלע ושרון אדלר נשמח לראותכן לשיח פורה ומעניין שזר לא יבין 😊

בברכת חג אורים שמח לכולנו,

מיכל כץ שמשי